

Јован Р. Бојовић: „ЉЕТОПИС МАНАСТИРА ПИВА“, Историјски институт Црне Горе, Подгорица 1992.

Недавно се, у издању Историјског института Црне Горе, појавила књига Јована Р. Бојовића „Љетопис манастира Пива“.

За разлику од претходних случајева („Подгоричка скупштина 1918“, „Паштровске исправе — књ. 2“ (као коаутор итд.), овога пута је у питању манастирска, тј. црквена историјска грађа. Наизглед, документација локалног карактера.

Међутим, кад се зна да је Манастир Пива од настанка (друга половина 16. вијека) постао значајно културно средиште не само за пивско-дробњачки крај већ и за шире херцеговачко подручје (а једно вријеме и митрополитско сједиште Херцеговине), јасно је да му је улога далеко већа. Био је то, дакле, значајан културно-историјски центар — школа Православља и вишевијековно жариште отпора Турцима на овим просторима.

Настао у османлијском вакту, уз дозволу поробљивача, који су се надали да ће га претворити у ревносног тумача отоманског спахијског система и умиритеља прерастао је у бодреника обесправљених и отрезнитеља заборављених. Стога се брзо прочуо. диљем велике империје, дожи-

вљавајући похаре и паљења од силника а дивљења од немоћних.

И са манастирском братијом дешавало се слично. Изникла из народа и срасла с народом, као и Манастир, дијелила је с њим више невоље злих времена него тренутке спокоја. Тако су се удопуњавали камен и човјек (у чудесно складном амбијенту природе) крај пивских вирова, који су тајанствено односили ехо молитве и јецаја ка трону Сведржитеља.

Љетописац, игуман Никифор Симоновић — Морачанин, на почетку каже: „Овај Манастир није подигао ни Цар ни Краљ, нити који други великаш, но га је подигао син ове земље, душа овога народа у лицу Митрополита Саватија — синовца српског патријарха Макарија у Пећи, и то у најтежим данима српског робовања под Турцима, а ко је био Макарије и његов брат Радован — паша, то предање још свјеже стоји у свијести народа Пиве, а историчари нека говоре своје, а та два ктитора намоловани стоје више јужних врата ове цркве и даље.“

Бојовић је на почетку, у предговору, дао приказ стања Манастира и његовог инвентара у времену од прије пет година,

наводећи своје активности у вези са тим. Истакао је и мотиве који су га навели на припремање „Љетописа“. Затим је прешао на први дио књиге: „Љетопис као историјски извор“.

Ту је направио пресјек збивања везаних за Манастир од утемељења до нових дана. Осврнуо се и на животну путештвије гласовитог јеремонаха Арсенија Гаговића, који је, уз ангажовање „у ослободилачкој борби... био у контакту и са митрополитом Петром Првим и Караборћем, због чега је изазвао турски гњев, па је зато затворен и окован“.

Дат је и краћи осврт на летописца, а истакнута су и имена неких ранијих подвижника.

На мјесту је и концизна констатација у односу на Манастир: „Може се рећи да су његове фреске, натписи на зидовима, записи на иконама, књигама, обредним предметима и отаслим манастирским драгоценостима, својервни и непроцјењиви извор података о Манастиру, народу Пиве и шире околине, високим црквеним и световним лицима, манастирској бурној прошлости, богатој и својервној ризници, високом степену умјетничке и културне вриједности, народу који је бесплатно Манастир градио, чувао, обнављао и у њему стицао писменост и духовну утјеху, у њему тражио и налазио заштиту од тубинских поробљивача“.

Под нагоном импресија и сазнања аутор овај Манастир карактерише као „својервстан универзитет за стицање писмености, знања и културе“ и на подручју које је шире „него што су Пива и дурмиторски крај“.

Други (суштински) дио књиге чини фотокопија „Љетописа“. С обзиром на околност да је писан у овом столећу (крајем 1924. године), лако је читљив. Уочљива је тенденција писца, игумана Симончића (Бојовић му је фотографију додао на почетку), да се расплине у шире сфере збивања кроз прошлост (повезујући легенду, анегдоту и стварност), чиме је дјело оплемењено пуноћом која разбија сувопарну монотонију историографије. Стога је читљивије и занимљивије за шире кругове.

У посебан (III) одјељак сврстан је инвентар Манастира из „Љетописа“, иако то раздвајање није било неопходно.

Рукописани текстови су прештанпани, а додата су још три одјељка: „Попис манастирског покретног фонда из 1969. године“ (IV), „Илустрације“ (V) и, на крају „Извори и литература“ (VI). Тиме дјело постаје комплетније и удобуљава се (чак и визуелно) представа о поменутом културном споменику, што је, по свему судећи, и био циљ приређивача.

Не би било сувишно да је придодата и скица положаја овог монумента са близу 1300 м² вриједних фресака, за чију су конзервацију, приликом измјештања Манастира, консултовани и познати руски стручњаци.

Иначе, аутор је књигу посветио родитељима, што одсликава његову наклоност према Љетопису који се, први пут, појављује као штампано дјело.

Чедомир М. Лучић